

U predmetu Kostovski*,

Evropski sud za ljudska prava, zasedajući na opštoj sednici, shodno pravilu 50 Pravilnika suda, kojoj su prisustvovala sledeće sudije:

g-din R. Risdal, predsednik
g-din Dj. Kremona
g-din Tor Viljamson
g-dja D. Bindšedler-Rober
g-din F. Golčuklu
g-din F. Mačer
g-din H. Pinjero Farinja
g-din L.E. Petiti
g-din B. Volš
Ser Vinsent Evans
g-din R. Mekdonald
g-din C. Ruso
g-din R. Bernar
g-din A. Špilman
g-din J. De Mejer
g-din H.A. Kariljo Salčedo
g-din N. Valtikos
g-din S.K. Martens

a kojoj su takodje prisustvovali i g-din M.A. Ejsen i g-din H. Pecold, sekretar i zamenik sekretara Suda,

nakon većanja bez prisustva javnosti 24. juna i 25. oktobra 1989. godine,

izriče sledeću presudu, usvojenu zadnjepomenutog datuma:

* Napomena Sekretarijata Suda: Predmet je zaveden pod brojem 10/1988/154/208, gde prvi broj označava redosled predmeta upućenog na razmatranje Sudu tokom te kalendarske godine (označene drugim brojem). Pretposlednji broj označava redosled predmeta upućenog na razmatranje Sudu od njegovog osnivanja, a poslednji broj redosled podneska (Komisiji) koji mu je prethodio.

O POSTUPKU

1. Predmet su na razmatranje Sudu uputili Evropska komisija za ljudska prava (u daljem tekstu "Komisija") i država Holandija (u daljem tekstu "Država") 18. jula, odnosno 15. septembra 1988. godine, pre isteka roka od tri meseca predviđenog članovima 32 (st.1) i 47 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu "Konvencija"). Predmet proističe iz predstavke (br. 11454/85) protiv Kraljevine Holandije, koju je Komisiji marta 1985. uputio jugoslovenski državljani g-din Slobodan Kostovski u skladu sa članom 25.

Komisija se u zahtevu uz predmet pozvala na članove 44 i 48 Konvencije i deklaraciju kojom je Holandija priznala obaveznu nadležnost Suda (član 46). Država se u svom podnesku pozvala na član 48. Cilj zahteva i podneska je bio dobijanje odluke Suda o tome da li predmetne činjenice ukazuju da je tužena Država prekršila svoje obaveze po osnovu člana 6 Konvencije.

2. U odgovoru na upit postavljen shodno pravilu 33 (st.3.d) Poslovnika Suda, podnosilac predstavke je izjavio da želi da uzme učešća u postupku pred Sudom i u tu svrhu imenovao advokata koji će ga zastupati (pravilo 30).

3. U sudsko veće su postavljeni sledeći članovi: po službenoj dužnosti, g-din S.K. Martens, izabrani holandski sudija (shodno članu 43 Konvencije), i g-din R. Risdal, predsednik Suda (pravilo 21, st.3.b). Dana 29. septembra 1988. predsednik je, u prisustvu sekretara Suda, žrebom odredio imena preostalih pet sudija, i to: g-din DJ. Kremona, g-din H. Pinjeiro Farinja, g-din L.-E. Petiti, g-din R. Mekdonald i g-din C. Ruso (član 43 Konvencije i pravilo 21, st.4).

4. G-din Risdal je preuzeo ulogu predsednika sudskog veća (pravilo 21, st.5). On je preko sekretara stupio u kontakt sa agentom Države, delegatom Komisije i zastupnikom podnosioca predstavke kako bi utvrdio njihove stavove o razmeni pismena (pravilo 37, st.1). Nakon toga su, u skladu sa nalogom predsednika veća, Država i podnosilac predstavke svoje odgovore podneli sekretarijatu Suda 13. marta 1989. Odgovor podnosioca zahteva je podnet na holandskom jeziku, nakon što je takav zahtev odobrio predsednik Suda 6. marta (shodno pravilu 27, st.3).

Zamenik sekretara Komisije je dopisom od 18. maja obavestio sekretara Suda da će delegat Komisije svoje komentare izneti usmeno tokom same rasprave.

5. Dana 23. maja 1989. sudsko veće odlučuje da svoja ovlašćenja prenese na opštu sednicu Suda, u skladu sa pravilom br. 50.

6. Nakon konsultacija sa stranama koje će se pojaviti pred Sudom (preko sekretara Suda), predsednik je 29. maja 1989. zakazao usmenu raspravu za 20. juni 1989. (shodno pravilu br. 38).

7. Rasprava je zakazana dana održana u Zgradi ljudskih prava u Strazburu. Sud je pre toga održao pripremnu sednicu.

Pred Sudom su istupali:

(a) u ime Države

g-djica D.S. Van Heukelom, pomoćnik pravnog savetnika Ministarstva inostranih poslova, u svojstvu agenta.

g-din J.L. De Vijkerslot De Verdestejn, advokat

g-din J.E.E. Shute, Ministarstvo pravde, savetnik

g-din Fon Bruken Fok, Ministarstvo pravde, savetnik;

(b) u ime Komisije

g-din C.I. Rozakis, u svojstvu delegata;

(c) u ime podnosioca predstavke

g-dja T. Spronken, advokat

g-din G.P.M.F. Mols, profesor krivičnog prava na Univerzitetu u Mastrohtu, savetnik.

Sudu su se obratili g-din De Vijkerslot De Verdestejn u ime Države, g-din Rozakis u ime Komisije i g-dja Spronken u ime podnosioca predstavke. Dati su takodje i odgovori na pitanja koji je postavio Sud.

8. Na zahtev Suda, Komisija i Država su podneli dodatnu dokumentaciju 25. maja, odnosno 20. juna 1989. Podnosilac predstavke je sa svoje strane podneo dodatnu dokumentaciju 16. juna.

O ČINJENICAMA

I. Konkretno okolinosti predmetnog slučaja

9. G-din Slobodan Kostovski je jugoslovenski državljanin rođen 1953. godine, sa obimnim krivičnim dosijeom, uključujući i presude za razna krivična dela počinjena u Holandiji, kao, na primer, oružana pljačka jedne juvelirske radnje 1979. godine, za koju je osuđen na šest godina zatvora.

Novembra 1980. Okružni sud u Amsterdamu prihvata zahtev za njegovo izručenje Švedskoj, gde je trebalo da mu se sudi za teška krivična dela počinjena u Štokholmu septembra 1979. (dve oružane pljačke i pomaganje prilikom bekstva iz zatvora, u oba slučaja sa pokušajima ubistva).

Podnosilac predstavke 8. avgusta 1981. beži iz istražnog zatvora u Ševeningenu sa Stenlijem Hilisom i drugim zatvorenicima. Kostovski je u bekstvu bio sve do aprila sledeće godine.

10. Dana 20. januara 1982. trojica maskiranih napadača vrše oružanu pljačku jedne banke u Barnu i beže sa značajnom količinom novca u gotovini i čekovima.

Policija je istragu usmerila na Stenlija Hilisa i njegovu družinu, budući da je smatrala da im je, pošto su bili u bekstvu, verovatno bio potreban novac i budući da je nekoliko godina ranije Hilis lično učestvovao u pljački te iste banke koja je bila izvršena na identičan način kao i ova iz 1982. godine. Sumnje su potkrepljene 25. januara, kada je amsterdamska policija dobila anonimnu dojavu preko telefona od jednog muškarca, koji je naveo sledeće:

"Pre nekoliko dana se dogodila pljačka banke u Barnu. Pljačku su izvršili Stenli Hilis, Paul Molhoek i jedan Jugosloven. Stenli Hilis i taj Jugosloven su zajedno pobjegli iz haškog zatvora avgusta prošle godine."

11. Dana 26. januara 1982. policiji u Amstedamu se obratio jedan čovek. Policajac koji je sa njime razgovarao o tome pravi službenu belešku 18. marta u kojoj navodi sledeće:

"Dana 26. januara 1982. meni se obratio čovek koji je, plašeći se odmazde, insistirao da ostane anonimn, ali je njegov identitet meni poznat. Taj čovek je dao sledeću izjavu:

'Pre nekoliko meseci četvorica muškaraca, od kojih je jedan Jugosloven, a jedan iz Amsterdama, beže iz istražnog zatvora u Hagu. Oni se kriju kod jednog poznanika u Utrehtu, na adresi koja mi nije poznata. Održavaju kontakt i sa Paulom Molhoekom iz Haga. Jugosloven i ovaj iz Amsterdama ponekad prespavaju u kući Ada Denija u ulici Paul Krugerlaan u Hagu. Paul Molhoek tamo provodi skoro svaku noć. Jugosloven i čovek iz Amsterdama trenutno voze plavi BMW, čiji registarski broj ne znam. Paul Molhoek vozi novi sportski Mercedes bele boje. Jugosloven, čovek iz Amsterdama i Paul Molhoek su pre nekoliko dana opljačkali banku u Barnu, tokom koje su zaposlene u banci držali zaključane. Ad Deni, koji nije umešan u tu pljačku, svaki dan vozi Paula Molhoek do te dvojice u Utreht, pošto Molhoek nema vozačku dozvolu. Ad Deni vozi srebrno-sivi automobil BMW sa registarskim brojem 84-PF-88.'

Želeo bih, takodje, da dodam da je medju ponudjenim fotografijama iz policijske kartoteke taj čovek izdvojio fotografiju Slobodana Kostovskog ... i naveo da je to Jugosloven o kome je pričao ... i fotografiju Stenlija Maršala Hilisa, koga je prepoznao kao čoveka iz Amsterdama."

12. Na osnovu dobijenih informacija koje su ukazivale da se Stenli Hilis krije kod brata Paula Molhoek na jednoj adresi u Utrehtu, lokalna policija vrši pretres stana na

toj adresi. U stanu nisu zatekli nikoga, ali su našli otiske prstiju Stenlija Hilisa i Paula Molhoeka.

13. Dana 23. februara 1982. policiji u Hagu se obratio jedan čovek. Dva policajca koja su sa njim razgovarala sačinjavaju sledeću službenu belešku 22. marta:

"U utorak 23. februara 1982. nam se obratila jedna osoba koja je iz razloga lične bezbednosti insistirala na zaštiti identiteta, koji je, međutim, nama poznat. Ta osoba je izjavila da zna da su Stenli Hilis, Slobodan Kostovski, Paul Molhoek i Ad Deni, a sve ih poznaje, odgovorni za oružanu pljačku filijale banke Nederlandse Middenstands u Barnu, ulica Nieuwstraat 1, koja se desila negde oko 19. januara 1982. Po navodima te osobe, trojica od navedenih lica su izvršila pljačku, dok je Ad Deni bio vozač ili ih je sačekao kolima nakon pljačke.

Ta osoba je takodje navela da su plen u iznosu od oko 600.000 guldena Hilis, Kostovski i Molhoek podelili na manje-više jednake delove, dok je Ad Deni dobio samo jedan mali deo. Po navodu te osobe, to bi moglo iznositi negde oko 20.000 guldena. Ista ta osoba je izjavila da se Hilis, Kostovski i Molhoek poznaju iz vremena kada su bili u pritvoru zatvora Ševeningen.

Hilis i Kostovski iz tog zatvora beže 8. avgusta 1981., a Molhoek je pušten nešto kasnije. Ista ta osoba je dalje navela da je Paul Molhoek skoro sve vreme boravio na adresi Paul Krugerlaan br. 216 u Hagu, zajedno sa Adom Denijem. Za Hilisa i Kostovskog je rečeno da su neko vreme boravili na adresi Oude Gracht br. 76 u Utrehtu, u stanu iznajmljenom na tuđe ime, i da je tamo takodje boravio i brat Paula Molhoeka koji se zove Peter. Rečena osoba je navela da je policija izvršila pretres tog stana, ali da u njemu nije zatekla prethodno navedena lica. Ova ista osoba je takodje rekla da su se Hilis, Kostovski i Molhoek u trenutku pretresa nalazili na istoj adresi, u jednoj prostoriji na spratu iznad koju policija nije pretražila. Ta osoba je dalje izjavila da se priča da Hilis trenutno živi u Amsterdamu.

Za Paula Molhoeka i Hilisa je ta ista osoba rekla da se redovno sastaju na svom uobičajenom mestu u Amsterdamu u blizini stanice Amstel.

Po navodima te osobe, Hilis, Kostovski i Molhoek nose vatreno oružje velike probojne moći: Hilis i Kostovski, između ostalog, poseduju i "Sten" mašinke, dok Molhoek nosi "Kolt" revolver kalibra 45.

Osoba sa kojom smo razgovarali je izjavila da misli da bi mogla da pribavi još informacija o dotičnim licima i krivičnim delima koja su počinili."

14. Stenli Hilis i Slobodan Kostovski su uhapšeni zajedno u Amsterdamu 1. aprila 1982. U trenutku hapšenja su se nalazili u automobilu koji je vozilo lice V., koje im je pomoglo da pobjegnu iz zatvora i sa kojim su i ranije u raznim prilikama bili u kontaktu od januara 1982.

Prilikom hapšenja kod Slobodana Kostovskog je nadjen napunjen revolver. Oružje je takodje nadjeno i u stanu Paula Molhoeka, koji je uhapšen 2. aprila u stanu lica V., i u

jednoj prostoriji u zgradi u Utrehtu u kojoj je policija prethodno izvršila pretres drugog stana.

Podnosilac predstavke, Stenli Hilis, Paul Molhoek, Ad Deni i lice V. svi imaju podelje krivične dosijee.

15. Protiv Stenlija Hilisa, Slobodana Kostovskog, Paula Molhoek i Ada Denija je pokrenut istražni postupak (vidi tačku 23 dole). Istražni sudija, g-din Nuboer, je 8. aprila 1982. ispitao svedoka koji je iskaz prethodno dao policiji u Hagu 23. februara (vidi tačku 13 gore) u prisustvu policije, ali bez prisustva javnog tužioca, podnosioca predstavke i njegovog pravnog zastupnika. Istražni sudija, kome identitet svedoka nije bio poznat, je zaključio da je strah od odmazde te osobe opravdan i uvažio njenu želju da joj se ne otkrije ime. Sudija je u zapisnik uneo da je svedok pod zakletvom izjavio sledeće:

"Dana 23. feburara 1982. dao sam izjavu policiji u Hagu koja je uneta u službenu belešku 22. marta 1982. Izjava mi je pročitana. Izjavljujem da je istinita i da stojim pri izrečenom, sa ogralom da nisam znao da se banka u Barnu nalazi na adresi Nieuwstraat br. 1. Moje saznanje o pljački se bazira na činjenici da su mi to ispričali i Stenli Hilis i Paul Molhoek i Ad Deni. Rekli su mi da iz banke nisu uzeli samo novac, već i američke putne čekove i Euročekove. Lično sam svojim očima video hrpu Euročekova."

16. Istražni sudija se 2. juna 1982. dopisom obratio advokatima dotičnih lica, gde je u prilogu dostavio kopije službenih beleški i izjavu anonimnog svedoka koga je ispitao i naznačio da se na osnovu priloženog svedoku mogu uputiti pitanja u pismenoj formi, naglašavajući da oni lično neće moći da prisustvuju zakazanom saslušanju. U odgovoru na taj dopis, advokat g-dina Kostovskog (g-dja Spronken) je 14. juna postavila svedoku četrnaest pitanja.

Anonimni svedok, koji je dao iskaz pred istražnim sudijom Nuboerom, je pozvan da na ta pitanja odgovori 22. juna pred istražnim sudijom Veijnsfeldom, koji je zamenjivao sudiju Nuboera. Ročištu je prisustvovala policija, ali ne i javni tužilac i advokat podnosioca predstavke. Istražni sudija unosi u zapisnik da je svedok, čiji je identitet i ovom prilikom ostao zaštićen, pod zakletvom dao sledeću izjavu:

"Ostajem pri iskazu koji sam dao 8. aprila 1982. istražnom sudiji u Utrehtu. U vezi pitanja koja mi je postavila g-dja Spronken, izjavljujem sledeće:

Ja nisam osoba koja je policijskom centru za vezu u Amsterdamu telefonom izvršila anonimnu dojavu 25. januara 1982., niti osoba koja je dala iskaz policiji u Hagu 26. januara 1982. Nisam policiji izjavio da znam da se banka u Barnu nalazi na adresi Nieuwstraat br. 1. Znao sam da je banka u Barnu, ali ne i u kojoj ulici. Adresu sam saznao kasnije od policije i to je greškom uneto u moju prvobitnu izjavu. Iako g-dja Spronken nije postavila ovo pitanje, mogu da dodam da nisam izvršio nikakvu dojavu lokalnoj policiji u Utrehtu.

Što se tiče pitanja g-dina Van Strelena, pozivam se pre svega na sadašnju izjavu. Poznajem i Hilisa i Kostovskog i Molhoeka i Denija i nemam nikakvih sumnji u njihov identitet."

Na predmetnom ročištu su dati odgovori na samo dva od 14 pitanja koja je postavila g-dja Spronken i koja su se mahom odnosila na okolnosti pod kojima je svedok došao do rečenih informacija. Sudija Veijnsfeld s tim u vezi u zapisnik unosi sledeće:

"Odgovori na pitanja, uključujući i ona koja je postavio S.M. Hilis, nisu dati ili zato što ih ja nisam postavio da bih zaštitio anonimnost svedoka ili zato što svedok lično nije želeo da na njih odgovori iz istih razloga."

17. Sudjenje Stenliju Hilisu, Slobodanu Kostovskom i Paulu Molhoeku pred Okružnim sudom u Utrehtu počelo je 10. septembra 1982. Iako je iz procesnih razloga svaki predmet bio zaseban, sud je održao zajedničku raspravu kako bi uzeo iskaze koji se tiču sva tri predmeta.

Svoje iskaze su dali istražne sudije Nuboer i Veijnsfeld (vidi tačke 15-16 gore) i g-gin Vejman, jedan od policajaca koji je obavio informativni razgovor 23. februara (vidi tačku 13 gore), i to na zahtev podnosioca predstavke. U skladu sa članom 288 Zakona o krivičnom postupku (vidi tačku 25.b dole), sud odbrani nije dozvolio da se svedocima postavljaju pitanja čiji je cilj bio provera pouzdanosti njihovih iskaza i izvora informacija, kada je smatrao da bi takvi odgovori mogli da dovedu do otkrivanja njihovih identiteta.

G-din Nuboer je izjavio da veruje svedoku koji je pred njim dao iskaz 8. aprila 1982. i dodao da je on na njega "ostavio pozitivan utisak". Rekao je takodje i da mu identitet svedoka nije poznat i da smatra da je razlog koji je svedok naveo za zaštitu sopstvenog identiteta, tj. strah od odmazde, realan. Istražni sudija je takodje naznačio da smatra da je svedok iskaz policiji dao dobrovoljno, i dodao da je odbio predlog policije da ispita svedoka sa kojim su oni razgovarali 26. januara 1982. (vidi tačku 11 gore) zato što nije mogao da mu garantuje anonimnost.

G-din Veijnsfeld je izjavio da ne smatra da je svedok koga je ispitivao 22. juna 1982. (vidi tačku 16 gore) i čiji mu identitet nije poznat "nepouzdan", dodavši da on takodje smatra da je svedokov strah od odmazde opravdan.

G-din Vejman je izjavio da je po njegovom ličnom mišljenju svedok sa kojim su on i jedan drugi policajac obavili razgovor 23. februara 1982. (vidi tačku 13 gore) "potpuno pouzdan" zato što je i ranije dostavljao informacije o drugim slučajevima za koje se kasnije ispostavilo da su tačne. Dodao je, takodje, da su iz službene beleške određeni delovi svedokove izjave izostavljeni kako bi se zaštitio njegov identitet.

18. Anonimni svedoci se nisu pojavili na ročištu. Bez obzira na protivljenje odbrane, službene beleške policije i zapisnici sa saslušanja anonimnih svedoka pred istražnim sudijom prihvaćeni su kao dokazi na sudu. Sem toga, izjava jednog od tih svedoka koju je dao istražnom sudiji pod zakletvom pročitana je na sudu i prihvaćena kao

direktno svedočenje, shodno članu 295 Zakona o krivičnom postupku (vidi tačku 26 dole).

U presudi izrečenoj 24. septembra 1982., Okružni sud u Utrehtu je po pitanju iskaza anonimnih svedoka zaključio da nije bilo moguće proveriti njihove izvore, da sud ne može da zauzme stav u pogledu njihove kredibilitnosti i da je okrivljenima uskraćena mogućnost suočavanja sa svedocima. Kao opravdanje za činjenicu da su iskazi svedoka ipak prihvaćeni kao dokaz, sud navodi da je ubedjen u krivicu g-dina Kostovskog, s obzirom da su se informacije iz izjava međusobno dopunjavale i s obzirom na informacije u vezi pouzdanosti jednog od anonimnih svedoka koje su pedočene sudu (vidi tačku 17 gore). Uzimajući u obzir činjenicu da je podnosilac predstavke i ranije bio osuđivan za slična krivična dela, sud je njega i ostale optužene za oružanu pljačku osudio na pojedinačne kazne zatvora u trajanju od šest godina.

19. G-din Hilis, g-din Kostovski i g-din Molhoek, koji su sve vreme negirali krivicu, upućuju žalbu Apelacionom sudu u Amsterdamu, koji drugačije ceni dokaze i stavlja van snage presudu Okružnog suda u Utrehtu. Međutim, na ponovnom sudjenju na kome su sva tri predmeta objedinjena, Apelacioni sud 27. maja 1983. proglašava svu trojicu krivim i dosudjuje im iste kazne zatvora kao u prethodnom slučaju.

Sud je 13. maja saslušao iskaze svedoka koji su prethodno svedočili pred prvostepenim sudom i koji su i ovom prilikom ostali pri svojim prethodnim iskazima. Isto kao i Okružni sud u Utrehtu, i ovaj sud nije dozvolio odbrani da anonimnim svedocima postavlja određena pitanja radi zaštite njihovog identiteta. Šef policije u Hagu, g-din Alferink, je pred Apelacionim sudom izjavio sledeće:

"Pre nego što se sa anonimnim svedocima obave informativni razgovori, obavljaju se konsultacije. Uobičajeno je da ja proverim identitet svedoka da bi se utvrdilo da li mu zaista preta opasnost. U ovom slučaju su se anonimni svedoci zaista nalazili u opasnosti. Pretnja je bila realna. Oba svedoka su odlučila da daju iskaze na sopstvenu inicijativu. Stupili smo u kontakt sa javnim tužiocem, čijeg imena se ne sećam. Svedočenja anonimnih svedoka su prosledjena istražnom sudiji nakon konsultacija sa javnim tužiocem. Oba anonimna svedoka su na mene ostavila utisak pouzdanih izvora."

Apelacioni sud takodje nije naložio pozivanje svedoka i uprkos protivljenju odbrane odlučuje da se službene beleške o informativnim razgovorima u policiji i zapisnici sa saslušanja kod istražnog sudije proglase prihvatljivim dokazima. Sud je utvrdio da svedoci, koji su iskaze dali na sopstvenu inicijativu, imaju opravdanih razloga da se plaše odmazde, da su ostavili utisak kredibilnih svedoka na g-dina Alferinka i da je utisak g-dina Nuboera takodje bio da se razumno može zaključiti da su njihove izjave kredibilne, pošto su, kada se međusobno uporede, dosledne i povezane.

20. Dana 25. septembra 1984. Vrhovni sud odbacuje žalbu podnosioca predstavke u kojoj se on poziva na pravne manjkavosti presude. Vrhovni sud potvrđuje da je Apelacioni sud naveo dovoljno razloga za prihvatanje dokaza (vidi tačku 32 dole). Sud takodje naglašava da član 6 Konvencije ne sprečava sudiju da u cilju sprovođenja pravde donekle umanjí obavezu svedoka da daju odgovore na određena

pitanja i da odbiju da odgovore na pitanja koja se odnose na otkrivanje identiteta određenih lica.

21. Dana 8. jula 1988., g-din Kostovski ispunjava zakonski uslov za sticanje prava na uslovni otpust, pošto je do tog trenutka izdržao 1.461 dan od dosudjene zatvorske kazne. Istog tog dana ga, međutim, Holandija izručuje Švedskoj, gde ga čeka izdržavanje kazne zatvora u trajanju od osam godina.

II. Relevantno domaće pravo i praksa

A. Zakon o krivičnom postupku

22. Holandski Zakon o krivičnom postupku ("ZKP") je stupio na snagu 1. januara 1926. Izvodi iz tog zakona koji se navode u ovoj presudi preneti su doslovice iz teksta Zakona koji je bio na snazi i tokom sudjenja podnosiocu predstavke.

23. Član 168 ZKP-a propisuje da svaki Okružni sud ima jednog ili više istražnih sudija kojima se raspoređuju krivični predmeti. Istražne sudije se biraju na period od dve godine od sudija Okružnog suda i njih bira nadležni Apelacioni sud.

Član 181 ZKP-a omogućuje javnom tužiocu da, za razliku od istražnog postupka koji se vodi na sudu, pokrene takozvani predistražni postupak. Za takav postupak je nadležan istražni sudija, koji u najkraćem roku i onoliko puta koliko smatra potrebnim uzima iskaze od osumnjičenog, svedoka i sudskih veštaka (član 185 ZKP-a). Javni tužilac i odbrana u principu imaju pravo da prisustvuju takvim ročištima (član 185, st.2 i član 186), pa čak i da u odsustvu obaveste sud koja pitanja žele da postave.

Na osnovu rezultata predistražnog postupka se odlučuje da li će se osumnjičeni dalje krivično goniti i tokom tog postupka se razjašnjavaju određena pitanja koja se inače ne bi mogla na pravi način istražiti na samom sudjenju. Istražni sudija mora biti nepristrasan i obavezan je da prikupi i dokaze koji mogu osumnjičenog osloboditi optužbi.

Ukoliko javni tužilac smatra da rezultati predistražnog postupka ukazuju na potrebu daljeg krivičnog gonjenja, on o tome obaveštava osumnjičenog i predmet prosledjuje sudu, nakon čega započinje istražni postupak.

24. Shodno članu 338 ZKP-a, sudija utvrđuje da li je dokazano da je okrivljeni izvršio delo koje mu se stavlja na teret i to samo onda ako to sud ustanovi "pravnim putem, uz pomoć dokaza". Shodno članu 339 ZKP-a, tu spadaju samo i isključivo (i) činjenice koje sam sudija utvrdi; (ii) iskazi optuženog; (iii) iskazi svedoka; (iv) iskazi veštaka; i (v) pisani dokumenti.

Član 342 ZKP- propisuje koji dokazi spadaju u kategoriju (iii):

"1. Pod iskazom svedoka se podrazumeva iskaz koji svedok daje tokom istrage na sudu u vezi činjenica ili okolnosti koje je lično video ili iskusio.

2. Sudija ne može prihvatiti iskaz samo jednog svedoka kao dokaz da je okrivljeni izvršio delo koje mu se stavlja na teret."

25. Članovi od 280 do 295 ZKP-a sadrže odredbe koje se tiču ispitivanja svedoka na sudu, od kojih su dole navedene posebno relevantne za predmetni slučaj:

(a) predsedavajući sudskog veća nalaže svedoku da nakon što navede ime i prezime takodje kaže i koliko ima godina, čime se bavi i gde stanuje (član 284, st.1); ista takvu obavezu ima i istražni sudija kada uzima iskaz od svedoka.

(b) U članovima 284, 285 i 286 jasno stoji da optuženi ima pravo da ispituje svedoke. Opšte je pravilo da pitanja prvo postavlja predsedavajući sudskog veća. Međutim, ako se radi o svedoku koji svoj iskaz nije dao tokom predistražnog postupka i koga je kao svedoka pozvala odbrana, onda će njega prvo ispitivati optuženi, pa tek onda predsedavajući sudskog veća (član 280, st.3). U svakom slučaju, shodno članu 288, sud ima pravo "da spreči davanje odgovora na bilo koje pitanje koje je postavio okrivljeni, advokat odbrane ili javni tužilac."

(c) Shodno članu 292, predsedavajući sudskog veća ima pravo da optuženom naloži da napusti sudnicu kako bi se svedok mogao ispitati bez njegovog prisustva. Ukoliko se takvo što naloži, za šta nije potrebno navoditi razlog, pravo na ispitivanje svedoka ima advokat odbrane, "a ispitivanje može da se nastavi tek nakon što optuženi bude obavешten o tome šta je rečeno u sudnici u njegovom odsustvu" (član 292, st.2). Na taj način je optuženom, odmah nakon povratka u sudnicu, omogućeno da postavlja pitanja svedoku (član 285).

26. Član 295 propisuje izuzetke od pravila propisanih članom 342 (vidi tačku 24 gore) po kojima svedoci iskaze treba da daju direktno na sudu:

"Prvobitni iskaz svedoka dat pod zakletvom i nakon upozorenja da treba da govori istinu, u skladu sa članom 216, st.2., ako se radi o svedoku koji je u međjuvremenu preminuo ili po mišljenju suda nije u stanju da se pojavi pred sudom, uzeće se kao direktni iskaz na sudu pod uslovom da bude pročitán naglas u sudnici."

U slučajevima kada svedok nije u mogućnosti da se pojavi na sudjenju, član 187 propisuje sledeće:

"Kada istražni sudija smatra da ima osnova za pretpostavku da svedok ili veštak neće biti u mogućnosti da svedoče na sudu, on poziva javnog tužioca, okrivljenog i njegovog advokata da prisustvuju ročištu na kome se daju iskazi, osim ukoliko interesi istrage ne nalažu da se takvo ročište održi bez odlaganja."

27. Dokazi koji spadaju u kategoriju (v) u članu 339 (vidi tačku 24 gore) propisani su članom 344, čije relevantne odredbe glase:

"1. Pod pisanim dokumentom se podrazumeva:

1°. ...;

2°. službene beleške i druga dokumenta sačinjena na zakonom propisan način od strane ovlašćenih organa i lica u kojima ta lica opisuju činjenice i okolnosti koje su lično videli ili doživeli;

3°. ...;

4°. ...;

5°. svaki drugi dokument, koji, međutim, može biti validan samo ukoliko je potkrepljen sadržajem nekog drugog dokaznog materijala.

2. Sudija može da prihvati kao dokaz da je okrivljeni kriv za izvršenje krivičnog dela koje mu se stavlja na teret službeni izveštaj istražnih organa."

Anonimni iskaz koji se navodi u službenoj belešci policije spada u kontekst stava 1.2 ovog člana.

B. Krivični postupak u praksi

28. Krivični postupak u Holandiji u praksi izgleda značajno drugačije od onoga što propisuju odredbe navedene u tačkama 23-27 gore. To se u značajnoj meri pripisuje presudi Vrhovnog suda izrečenoj iste one godine kada je ZKP stupio na snagu. Ta presuda (Sudska praksa u Holandiji (NJ) 1927, br. 85) sadrži sledeće zaključke od kojih je svaki relevantan u kontekstu predmetnog slučaja:

(a) da bi se iskaz svedoka smatrao iskazom datim na sudu u skladu sa članom 295 (vidi tačku 26 gore), nevažno je da li će se istražni sudija pridržavati odredbi člana 187 (ibid.);

(b) iskaz svedoka koji se odnosi na nešto što mu je reklo drugo lice (tzv. dokaz iz druge ruke, posredni dokaz) može se prihvatiti kao dokaz za sud, ali uz krajnje mere opreza;

(c) dozvoljeno je prihvatiti kao dokaz iskaz koji optuženi ili svedok daju policiji i to onako kako su uneti u službenu belešku policajca kome su takvi iskazi dati.

29. Shodno ovome, dozvoljeno je koristiti dokazni materijal, u smislu značenja tog pojma sadržanog u članovima 338 i 339 ZKP-a, koji se sastoji od iskaza koje je svedok dao policiji i istražnom sudiji, pod uslovom da se to propisno naznači i unese u službenu belešku koja se čita na sudu. Primena ovih pravila u praksi je za rezultat

imala opadanje značaja sudske istrage, za koju se i inače ne koristi porota. U ogromnoj većini slučajeva svedoci nisu davali iskaze na sudu, već u policiji ili pred istražnim sudijom.

30. Zakon ne propisuje obavezno prisustvo advokata tokom istrage u policiji. Isto važi i za predistražni postupak kod istražnog sudije (vidi tačku 23 gore). Međutim, istražne sudije obično upućuju poziv i okrivljenom i njegovom pravnom zastupiku da prisustvuju davanju iskaza svedoka.

C. Anonimni svedoci - sudska praksa

31. U ZKP-u ne postoji odredba koja izričito reguliše pitanje anonimnih svedoka.

Zbog porasta nasilnog, organizovanog kriminala, međutim, potrebno je zaštititi svedoke koji imaju opravdani strah od odmazde tako što će im se garantovati anonimnost. Vrhovni sud je ovakvu praksu uveo čitavim nizom svojih presuda.

32. Ovakva praksa je ustanovljena 17. januara 1938. (NJ 1938, 709), kada je Vrhovni sud po prvi put dozvolio unos dokaza iz druge ruke (vidi tačku 28.b gore) i u situacijama kada svedok ne navodi ime doušnika. Osamdesetih godina je taj sud ponovo doneo sličnu presudu.

Presudom od 5. februara 1980. (NJ 1980., 319), u predmetu u kome je istražni sudija garantovao anonimnost svedoku i ispitao ga bez prisustva optuženog ili njegovog advokata, Vrhovni sud je prvi put nakon 20. decembra 1926. (vidi tačku 28 gore) zauzeo stav da zaobilaženje člana 187 ZKP-a (vidi tačku 26 gore) nije razlog za neprihvatanje zapisnika istražnog sudije kao dokaza, "naravno uz sav potreban oprez pri oceni vrednosti takvih dokaza". Ista odluka je donesena i 4. maja 1981. (NJ 1982, 268) u predmetu u kome je anonimni svedok dao iskaz i u policiji i pred istražnim sudijom. Vrhovni sud je opet zauzeo stav, kao i 17. januara 1938., da činjenica da službene beleške ne sadrže ime svedoka ne može biti razlog za nekorišćenje takvih dokaza na sudu, pod uslovom da se primene iste one mere opreza kao i u prethodnom slučaju.

Iz presude od 29. novembra 1983. (NJ 1984., 476) se može zaključiti da takve mere opreza ne znače nužno da je anonimni svedok u obavezi da iskaz ponovi i pred istražnim sudijom.

Vrhovni sud je opet zauzeo sličan stav 25. septembra 1984. u slučaju g-dina Kostovskog i drugih okrivljenih. Jedna od tih presuda je objavljena u publikaciji NJ 1985., br. 426. Sud je u tim presudama zauzeo sledeće nove stavove:

(a) činjenica da istražnom sudiji nije bio poznat identitet anonimnog svedoka ne predstavlja prepreku da se službena beleška uvede kao dokaz na ročištu koje vodi istražni sudija;

(b) ako odbrana na sudjenju osporava istinitost pisanog iskaza anonimnog svedoka, odnosno načina na koji je on prezentiran u službenoj belešci o razgovoru sa tim svedokom, a sud ipak odluči da takav iskaz prihvati kao dokaz, sud takvu odluku mora obrazložiti.

Vrhovni sud je ovaj stav potvrdio i u presudi od 21. maja 1985. (NJ 1986, 26), iz čega se jasno vidi da je sud samo marginalno preispitivao obrazloženja za prihvatanje iskaza anonimnih svedoka kao dokaza.

D. Izmena zakona

33. Bez obzira što prihvataju da je ponekad zaista potrebno zaštititi identitet svedoka i da se tome pribegava kao manjem zlu, javni pravobranioци su u komentarima upućenim Vrhovnom sudu pre izricanja pojedinih presuda opisanih u tački 32 gore izrazili zabrinutost zbog okakve situacije. Uvaženi pravni stručnjaci su u analizama presuda zauzeli sličan stav i naglasili da sud mora biti veoma obazriv u prihvatanju ovakvih dokaza. I same presude su bile predmet kritika.

34. Udruženje sudija je 1983. izrazilo nelagodu što je porastao broj predmeta u kome se preti svedocima i broj svedoka koji odbijaju da svedoče ako im se ne zaštititi identitet. Udruženje je preporučilo zakonodavcima da se usredsrede na pitanje anonimnih svedoka.

Ministar pravde je nakon toga zadužio jedno nezavisno savetodavno telo da se pozabavi tim problemom. "Komisija za ugrožene svedoke" je u izveštaju od 11. juna 1986., koji je kasnije upućen nekolicini drugih tela zaduženih za primenu krivičnog zakona, sa samo jednim glasom protiv usvojila sledeće zaključke:

"U odredjenim situacijama nije moguće izbeći anonimne svedoke. Ovde se pozivamo na činjenicu (koju je i ministar s pravom uočio) da je u današnje vreme organizovani kriminal postao toliko ozbiljan problem da tako nešto zakonodavci (u vreme kada je ovaj zakon usvajan) jednostavno nisu mogli da predvide."

Komisija dalje dodaje da "u društvu koje se rukovodi principima vladavine prava ometanje sprovođenja pravde ili, tačnije, frustracija prouzrokovana tom činjenicom, predstavljaju nešto što se ni u kom slučaju ne može prihvatiti."

Komisija predlaže da bi uvođenje dokaza na osnovu izjava anonimnih svedoka trebalo u principu zabraniti. Predlaže se, međjutim, da se od tog pravila načini izuzetak kada se smatra da bi svedok bio izložen neprihvatljivom riziku ukoliko se njegov identitet otkrije. U takvim se situacijama može prihvatiti kao dokaz iskaz anonimnog svedoka samo ako je on iskaz dao pred istražnim sudijom i ako je optuženom omogućeno da uloži žalbu na odluku o zaštiti identiteta svedoka. Komisija u svom izveštaju takodje predlaže i nacrt zakona o izmenama odgovorajućih odredbi ZKP-a (sa obrazloženjima) i daje komparativnu analizu sličnih odredbi u zakonodavstvima drugih zemalja.

Država je navela da je usvajanje ovog zakon odloženo do donošenja presude ovog Suda.

POSTUPAK PRED KOMISIJOM

35. U podnesku br. 11454/85 upućenom Komisiji 18. marta 1985., g-din Kostovski tvrdi da je došlo do povrede člana 6 (st.1 i 3.d) Konvencije, odnosno da mu nije omogućeno da ispituje anonimne svedoke i ospori njihove iskaze.

36. Komisija je 3. decembra 1986. predstavku proglasila prihvatljivom.

U izveštaju od 12. maja 1988. (sačinjenom u skladu sa članom 31), Komisija jednoglasno zaključuje je došlo do povrede stava 1 i stava 3.d Konvencije. Integralni tekst mišljenja Komisije, odnosno zajednički stav svih njenih članova, dat je u prilogu ove presude*

* Objašnjenje Sekretarijata Suda: iz praktičnih razloga ovaj se aneks daje samo uz štampanu verziju presude (Publikacije Suda, tom 166, serija A), ali se kopija Izveštaja može dobiti u Sekretarijatu.

PRAVO

1. NAVODNE POVREDE ČLANA 6

37. Žalba g-dina Kostovskog se u osnovi svodi na tvrdnju da mu je uskraćeno pravo na pravično sudjenje i ona se uglavnom oslanja na sledeće odredbe člana 6 Konvencije:

"1. Svako, tokom odlučivanja o ... krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu raspravu ... pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ...

2. ...

3. Svako ko je optužen za krivično delo ima sledeća minimalna prava:

d) da ispituje svedoke protiv sebe ili da postigne da se oni ispituju i da se obezbedi prisustvo i saslušanje svedoka u njegovu korist pod istim uslovima koji važe za one koji svedoče protiv njega; ..."

Komisija je zaključila, iako je Država to osporavala, da je došlo do povrede stava 1 i stava 3.d člana 6 Konvencije.

38. Navodi podnosioca predstavke se baziraju na činjenici da su Okružni sud u Utrehtu i Apelacioni sud u Amsterdamu prihvatili da se službene beleške o iskazima

dva anonimna svedoka prihvate kao dokazi. Svedoci su uglavnom iskaze dali u policiji, a u jednom slučaju i pred istražnim sudijom, ali se nisu lično pojavili ni na jednom sudjenju (vidi tačke 11, 13, 15, 16, 18 i 19 gore).

39. Mora se pre svega naglasiti da je pitanje prihvatljivosti dokaza nešto što se prevashodno reguliše domaćim zakonom (vidi presudu u predmetu Šenk od 12. jula 1988., serija A, br. 140, str. 29, tačka 46). Isto tako, opšte je pravilo da domaći sudovi cene dokaze koji se pred njima izvode (vidi presudu u predmetu Barbera, Mesegve i Habardo od 6. decembra 1988., serija A, br. 146, str. 31, tačka 68).

U skladu sa tim principima, Sud u predmetnom slučaju smatra da mu nije zadatak da ceni da li su rečeni iskazi prihvaćeni i razmotreni na ispravan način, već da razmotri da li je postupak u celini gledano bio pravičan, uključujući i način uvođenja dokaza (ibid.)

S obzirom da je to osnovno pitanje i da su garancije sadržane u stavu 3 člana 6 konkretnii aspekti prava na pravično sudjenje iz stava 1 (vidi, na primer, istu presudu na strani 31, tačka 67), Sud će žalbu podnosioca predstavke razmotriti u svetlu stava 3.d i stava 1 protumačenih zajedno.

40. Sud notira da se po holandskom zakonu samo jedno od dva lica koja su dala iskaz, odnosno konkretno lice čiji je iskaz pročitani na sudjenju, može kvalifikovati kao svedok (vidi tačku 18 gore). Medjutim, s obzirom na autonomno tumačenje koje se primenjuje na pojam svedoka (vidi presudu u predmetu Beniš od 6. maja 1985., serija A br. 92, str. 5, tačke 31 i 32), oba ova lica se u svetlu stava 3.d člana 6 imaju smatrati svedocima, s obzirom da su njihovi iskazi *de facto* prezentirani sudu i da ih je sud primio k znanju, bez obzira da li su pročitani na sudjenju ili ne.

41. U principu se svi dokazi izvode u prisustvu optuženog na sudjenju otvorenom za javnost kako bi se omogućilo sučeljavanje stavova suprotstavljenih strana (vidi prethodno pomenutu presudu u predmetu Barbera, Mesegve i Habardo, Serija A, br. 146, str. 34, tačka 78). To ne znači, medjutim, da se iskazi svedoka moraju uvek dati na javnom ročištu kako bi bili prihvaćeni kao dokazi. Uvođenje iskaza datih u predistražnom postupku u dokazni materijal nije samo po sebi u suprotnosti sa stavovima 1 i 3.d člana 6, pod uslovom da su prava odbrane ispoštovana.

To po pravilu podrazumeva da se optuženom omogući da adekvatno i na pravi način ispita svedoke druge strane ili u trenutku dok se iskaz daje ili u nekoj kasnijoj fazi postupka (vidi, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu Unterpertinger od 24. novembra 1986., serija A br. 110, str. 14-15, tačka 31).

42. Ta mogućnost, medjutim, podnosiocu predstavke nije data u predmetnom slučaju, iako je on bez sumnje želeo da ispita anonimne svedoke kako bi njihove tvrdnje osporio. Što se tiče iskaza anonimnih svedoka, oni ne samo da nisu pročitani na sudu,

već su u policiji, odnosno pred istražnim sudijom, dati u odsustvu g-dina Kostovskog i njegovog advokata (vidi tačke 11, 13, 15 i 16 gore). Shodno tome, nije bilo mogućnosti ni da ih on direktno ispita, niti da to neko drugi učini u njegovo ime.

Tačno je da je odbrana imala mogućnost i pred Okružnim sudom u Utrehtu i pred Apelacionim sudom u Amsterdamu da ispita jednog od policajaca i obojicu istražnih sudija kojima su dati iskazi (vidi tačke 17 i 19 gore). Odbrana je takodje bila u mogućnosti, osim u slučaju jednog anonimnog svedoka, da im uputi pitanja u pisanoj formi preko istražnog sudije (vidi tačku 16 gore). Medjutim, u oba ta slučaja obim i vrsta pitanja su bili bitno ograničeni odlukom da se zaštiti identitet lica koja su iskaze dala (vidi tačke 16, 17 i 19 gore).

U kasnijim fazama postupka teškoće sa kojima se suočio podnosilac predstave su se samo umnožile. Kada odbrani nije poznat identitet lica koje želi da ispituje, njoj mogu ostati nepoznate upravo one pojedinosti koje bi joj omogućile da dokaže da se radi o licu koje je prejudicirano, neprijateljsko ili nepouzđano. Može se lako desiti da svedočenja ili drugi iskazi koji terete optuženog budu smišljeno netačni ili jednostavno pogrešni, što odbrana teško može da dokaže ukoliko nema dovoljno informacija na osnovu kojih bi mogla da proveri pouzđanost izvora ili da dovede u sumnju njihovu kredibilnost. Opasnosti koje takve situacije nose su očigledne.

43. Dalje, i jedan i drugi postupajući sud nisu bili u mogućnosti, s obzirom na odsustvo anonimnih svedoka, da vide kako bi se oni ponašali tokom unakrsnog ispitivanja, kako bi i na osnovu toga formirali mišljenje o njihovoj pouzđanosti. Tačno je da su pred oba suda prezentirani dokazi o njihovoj pouzđanosti (vidi tačke 17 i 19 gore) i da nema sumnje da je sud sa oprezom cenio rečene iskaze, upravo onako kako i nalaže holandski zakon (vidi tačku 32 gore), ali se to teško može smatrati zamenom za mogućnost direktne opservacije.

Tačno je i da je jedan anonimni svedok dao iskaz pred istražnim sudijom. Sud, medjutim, mora da primeti da ne samo što ni optuženi ni njegov advokat nisu bili prisutni tom prilikom, već ni istražnim sudijama nije bio poznat identitet tog lica (vidi tačke 15-16 gore), što nije moglo proći bez posledica po proveru pouzđanosti takvog izvora. Što se tiče drugog anonimnog svedoka, njega istražni sudija nije ni video, već samo policija (vidi tačke 11 i 17 gore).

U ovakvim okolnostima se ne može reći da je hendikepiranost odbrane bila kompenzirana postupkom koji su vodili pravosudni organi.

44. Država je podvukla činjenicu da je razlog za praksu uvidjenja anonimnih svedočenja sve veći broj slučajeva zastrašivanja svedoka i napor da se uspostavi prava ravnoteža izmedju interesa društva u celini, interesa optuženog i interesa svedoka. Država je takodje naglasila da je u predmetnom slučaju utvrđeno da lica koja su dala iskaze imaju valjanih razloga da se plaše odmazde (vidi tačku 19 gore).

Kao i u prethodnim slučajevima (vidi, na primer, presudu u predmetu Čiula od 22. februara 1989., serija A, br. 148, str. 18, tačka 41), Sud ne potcenjuje značaj borbe protiv organizovanog kriminala. Međutim, argumenti koje je ponudila Država ne mogu biti odlučujući, iako nisu bez osnova.

Iako porast organizovanog kriminala bez sumnje zahteva uvodjenje odgovarajućih mera, čini se da Država u svom istupanju nije stavila dovoljan naglasak na pitanje koje je advokat podnosioca predstavke pokrenuo, odnosno da je "interes svakoga u civilizovanom društvu da postoji sudski postupak koji se može kontrolisati i koji je pravičan". Pravo na pravično sprovođenje pravde zauzima toliko značajno mesto u svakom demokratskom društvu (vidi presudu u predmetu Delkur od 17. januara 1970., serija A, br. 11, str. 15, tačka 25) da se ono ne može žrtvovati na račun eskpeditivnosti. Konvencija ne isključuje mogućnost oslanjanja na anonimne izvore informacija (kao što su doušnici) u istražnoj fazi krivičnog postupka. Međutim, korišćenje iskaza anonimnih lica u kasnijoj fazi postupka kao dokaza dovoljnih za utvrđivanje krivice, kao što je bio slučaj u ovom predmetu, je nešto sasvim drugo. To podrazumeva ograničavanje prava na odbranu koje se nikako ne uklapa u garancije sadržane u članu 6. Država je sama potvrdila da je utvrđivanje krivice podnosioca predstavke "u odlučujućoj meri" bilo zasnovano na iskazima anonimnih svedoka.

45. Sud stoga zaključuje da su u predmetnom slučaju ograničenja prava na odbranu bila takve prirode da se ne može reći da je g-din Kostovski imao pravično sudjenje. Iz toga sledi da je došlo do povrede stava 3.d protumačenog zajedno sa stavom 1 člana 6.

II. PRIMENA ČLANA 50

46. U članu 50 Konvencije stoji sledeće:

"Kada sud utvrdi da je odluka ili mera pravosudnog ili bilo kog drugog organa Visoke strane ugovornice u potpunosti ili delimično u sukobu sa obavezama koje proističu po osnovu ... Konvencije, a unutrašnje pravo rečene Visoke strane ugovornice omogućava samo delimičnu odštetu kao posledicu takve odluke ili mere, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci."

Podnosilac predstavke je po ovom osnovu tražio naknadu za nematerijalnu štetu. On nije tražio naknadu materijalne štete ili troškova koje je imao, a time se ovaj Sud i inače ne bavi na sopstvenu inicijativu (vidi, između ostalih izvora, presudu u predmetu Brogan i drugi od 29. novembra 1988., serija A, br. 145-B, str. 36, tačka 70).

47. G-din Kostovski smatra da bi trebao da bude oslobođen usled nedostatka dokaza ukoliko ovaj Sud utvrdi da u njegovom slučaju jeste došlo do povrede Konvencije i po tom osnovu potražuje iznos od 150.000 holandskih guldena na ime naknade za nematerijalnu štetu zbog neopravdanog boravka u zatvoru. On je takodje zatražio od ovog Suda da donese presudu da naknada, čiju će visinu utvrditi Sud, ne mora biti isplaćena ukoliko Država postigne dogovor sa Švedskom da mu se vreme provedeno na izdržavanju kazne zatvora u Holandiji oduzme od kazne koju trenutno izdržava u Švedskoj (vidi tačku 21 gore).

Delegat Komisije nije imao komentara u vezi pitanja primene člana 50. Ključni argument Države svodi se na tvrdnju da nije dovoljno utvrđena kauzalna veza između navodne štete i ustanovljene povrede Konvencije, to jest, da nije utvrđeno da bi g-din Kostovski bio oslobođen da nije bilo zabrane postavljanja određenih pitanja anonimnim svedocima ili čak i da im nije garantovana zaštita identiteta. Alternativno, Država smatra da je tražena suma preterano visoka. Ukoliko Sud ipak odluči da podnosiocu predstavke dodeli naknadu, Država ostavlja Sudu da po sopstvenom nahodjenju odluči o njenoj visini.

48. Sud ne može da prihvati ključni argument Države. Lišavanje slobode podnosioca predstavke predstavlja direktnu posledicu utvrđivanja njegove krivice, koja je obavljena na način koji nije u skladu sa standardima iz člana 6 (vidi, mutatis mutandis, gore pomenutu presudu u predmetu *Unterpertinger*, serija A, br. 110, str. 16, tačka 35).

Sud, međutim, nije bio obavešten od stranaka koje su pred njim istupale da li unutrašnje pravo tužene Države propisuje da se na ime posledica za povrede Konvencije u predmetnom slučaju ima dodeliti naknada i, ukoliko to jeste tako, koliko ona treba da iznosi. Sud stoga smatra da pitanje primene člana 50 još nije spremno za odlučivanje, pa svoju odluku o tom pitanju za sada ostavlja po strani.

IZ REČENIH RAZLOGA, SUD

1. Jednoglasno zaključuje da je došlo do povrede stava 3.d protumačenog zajedno sa stavom 1 člana 6;

2. Zaključuje sa sedamnaest glasova prema jedan da pitanje primene člana 50 nije spremno za odlučivanje;

pa shodno tome

(a) odluku o rečenom pitanju za sada ostavlja po strani;

(b) poziva Državu i podnosioca predstavke da u roku od tri meseca daju komentare na ovo pitanje u pisanoj formi i posebno da izveste Sud o tome da li je između njih došlo do poravnjanja;

(c) zadržava pravo da to pitanje reši u daljem postupku i ovlašćuje predsednika Suda da, ukoliko to bude potrebno, odredi visinu naknade.

Sačinjeno na engleskom i francuskom jeziku i izrečeno na javnoj raspravi održanoj u Zgradi ljudskih prava u Strazburu 20. novembra 1989.

Rolv Rizdal, predsednik, sr.

Mark-Andre Ejsen, sekretar, sr.